

TIT. VI.

DE FILIIS * ANTE DOTALIA INSTRUMENTA NATIS.

NOVELLA CONSTIT. XIX.

Imp. Justin. Augst. Joanni gloriosissimo sacerorum per Orientem praeceptorum prefec^t, iterum exconsuli & patricio.

PRAEFATIO.

Peruenit ad nos dubitationem vanam quibusdam incidisse, si & quod plementum est a nobis de filiis procreatis ante dotalium celebrationem, postea dotalibus factis, non & etiam in praeteritum feratur in iis quae non decreto aut transactione sunt terminatae questionibus. Nobis utique cum particulariter ponemus leges, expressim in prima & constitutione que hoc fancivit memorantibus, utive superfluit eis patres, sive defundi sint, nondum tam hujusmodi questiones aut sententiae aut transactionibus sufficiunt terminatum: omnino ita judicari sicut nostra dicit lex, quam completes, etiam secundum possumus legem, eadem valere sancientes etiam non post dotes procreantur filii, aut procreati moriantur, nihilominus & ante dotes natos legitimos esse, & in hanc quoque secundum nostram constitutionem similiter adjectimus, oportere ejus legislationem & ad seniora & ferri tempora, exceptis illis causis, quas aut judicialis sententia, aut transactio terminavit. Sed quoniam quidam post has nostras claras leges audaciamente nostram presumperunt male interpretari legislationem & sensum: tertianam, & coasti sumus exponere constitutionem, per quam jussimus, si quis legitimus uxorem habens, & legitimos ex ea filios: deinde ea moriente, aut matrimonio repudio soluto, habens filios ex aliqua, ad quam nuptia non interdicuntur: postquam vero in iis sunt, dotalia conferunt in eam documenta: legitimos etiam ita & natos filios existere. Sed quia in ipsa nostra constitutione non adjectimus aperte valere hujusmodi legislationem, etiam in illis quorum patres adhuc superfluit, aut defundi quidem sunt, contentio autem neque judicialis sententia, neque amicabili interventione decisa est: hinc quidam arbitrari sunt nos nullatenus velle ea quae in memoratis continentur legislationibus de filiis qui ante celebrationem dotorum nati sunt, valere etiam in illis qui ante hujusmodi legislationem nati sunt, & maxime eo, quod huius pars in prima & secunda constitutione positiva, ablati sive a nobis in Codicis compositione. Quod abfide arbitrii sunt. Justissime namque & primae & secundae hoc subtraximus constitutioni, & tertie non adjectimus. in particularibus namque positis legislationibus necessarium erat forte hanc accipere in praeterito legatione relationem: in omni vero coacervatione legum Codicis cognominis nostri recte abscindere talia proposimus: quatenus non multitudine summa in Codice scriberetur. Tertia vero constitutione non adiecta sunt, per interpretationem in illis valere, in quibus interpretatis legibus sit locus.

CAP. I.

Ut caput ultimum Novell. XII. ad præterita pertinet nonandum judicata aut transacta,

Qvia vero omnino emeruerunt quidam & de sic manifestis se dubitare contendent, vel errantes, hanc adjectimus legem, sancientes in prædictis tribus constitutionibus factam a nobis legislationem valere, in quibus etiam expressim primis positis a nobis legi adscriptis: quatenus non multitudine summa in Codice scriberetur. Tertia vero constitutione non adiecta sunt, per interpretationem in illis valere, in quibus interpretatis legibus sit locus.

EPILOGUS.

† Quæ igitur nobis placuerunt, & præsente sacra declarata sunt legem, tuae sublimitas manifesta omnibus facere studeat. Dat. 15. Kal. Aug. Constantinop. post consulatum BELISARII V. C.

TIT. VII.

DE ADMINISTRANTIBUS ** OFFICIA IN SACRIS II APPELLATIONIBUS.

NOVELLA CONSTIT. XX.

Imper. Justin. Augst. Joanni gloriosissimo sacerorum prætoriorum prefec^t, iterum exconsuli & patricio.

PRAEFATIO.

Jam & quidem sacram fecimus legem ¹⁴ de appellationibus eloquentem quem speservi modum saper est, & unde ad quos fieri appellationes quaque decisa: quam tam ad tuam celitudinem, quam ad gloriofissimum ministerium sacerdotum. Quia vero plurima facta est dubitatio de administrantibus eis officiis: cum ille ex sacro quidem epistolariu[m] scru[n]tum fuit, vindicante sibi appellationis ministerium: qui vero ex sede tua sunt celitudinis, maxime dicentes se laedi, si mutato scheme, nequam sibi appellationibus ministeriat nisi que a clarissimis provinciarum judicibus venient, ad solum tuum iudicium, sicut prius erat dum in divino quidem ipse audires consistorio, ministeraret vero officium ¹⁵ tuum: sed propter speculum schema in ordine sacri auditorii negotio moto, & pariter

¹ Nov. 12. c. 4. ² Id est: an quod sancitum est. ³ Id est: pertinente etiam ad eas questiones, que nondum decreto judicis vel transactione sunt decisa. ⁴ 1. 10. C. de tempor. appella. que lat. est anno 529. ⁵ 1. 11. C. de natural. lib. lata anno 530. ⁶ Vid. 1. 7. C. de legis. ⁷ Utre que constitutio contra sicut naturam refutatur ad negotia prædicta. ⁸ Non referuntur tamen constitutiones ad ea, que sententia iudicium vel transactio- me jam sunt de causa. ⁹ Nov. 12. in fin. lata anno 535. ¹⁰ Liberis ante doralia instrumenta nascendi beneficium a Principe datum, ad eos, qui jam nati sunt ante doralia instrumenta, ex quo & bono porrigitur. ¹¹ Vis sententia & transactionis haec est, ut nulla receptio non possit tolli. ¹² De his quæ in causis appellationibus apparitum officio fungentur. Index apud Cujacum. De provocacione Prætoris, Paphlagonie ad Honoriados porrecta, & alii provocacionibus in diversis temporibus porrecti. Julianus conf. 25. ¹³ In suis operis Scrimger. ¹⁴ In suis operis Scrimger. ¹⁵ Administrationes.

¹⁶ Ut in Pontica & Asia, que translata est in Galatiam & Phrygiam & Pacatianam offi-

audiene tua celitudine cum gloriofissimo nostro quæstori, utriusque partis totum sibi metuere possint: congregatis apud tuam celitudinem & gloriofissimum nostrum quæstorem sapienti & iis qui ex sacris scru[n]tum appellatio[n]ibus ministrant, & qui ex tuae fedis celitudine & officio: novissime ad quandam formam causa perduta est, quam ex non scripto ad nos deduxit. Causa vero nobis non incongrua visa placuit: & interim, quoniam Paphlagonia & Honoria divisa prius in judices duos, in unum eundemque reduxit sunt *Pretorii* non men sancipient: hoc indubitate placuit schema tunc competere cingulo. Hoc idem & in duabus aliquando posuit, hoc est, Helleponio, & Ponto Polemoniaco: nam & illuc duobus constitutis prius judicibus, nunc autem uno *Moderatore* facta, & decorata etiam ipso Speculum dignitate, rursus hoc proveniebat: & ad tuum solummodo iudicium ferri appellationum lites oportet, secundum terminum tamen constitutionis de appellationibus.

CAP. I.

Ut sola cabos PP. ministra in ejus appellationibus.

Complacuit igitur simul iis quidem officiis utriusque administrationis, simul autem vobis ambobus insuper & nobis recte fe habere visum est, solum officium tuae celitudinis talibus ministrare appellationibus, sicut & prius fuit, & in schemate sacri auditorii dicantur, & adit gloriofissimus noster *Quæstor*, & particeps fit gestorum.

CAP. II.

Sed etiam quoniam prima ¹⁶ Cappadocia præses prius ad tuum cingulum respiciebat solum, & tibi appellationes ferrebantur: nunc autem in spectabilis Proconsuli figura mutatus est, nihilominus competens est & illam administrationem appellationem sancipientem & mittement, hic item secundum nostram sacram constitutionem in ordine sacri auditorii eam examinari: præsentem quoque gloriofissimum nostrum *Quæstorem*, & pariter audiente negotium, solo officio ministrante tuo: quoniam & prius hoc solitum erat: nam etiam spectabilis Comes ¹⁷ dominum permixtus est, tamneque pridem multa quædam mobilitas vele ea quae in memoratis continentur legislationibus de filiis qui ante celebrationem dotorum nati sunt, valere etiam in illis qui ante hujusmodi legislationem nati sunt, & maxime eo, quod huius pars in prima & secunda constitutione positiva, ablati sive a nobis in Codicis compositione. Quod abfide arbitrii sunt. Justissime namque & primæ & secundæ hoc subtraximus constitutioni, & tertie non adjectimus. in particularibus namque positis legislationibus necessarium erat forte hanc accipere in prædictis tribus constitutionibus factam a nobis legislationem valere, in quibus etiam expressim primis positis a nobis legi adscriptis: quatenus non multitudine summa in Codice scriberetur. Tertia vero constitutione non adiecta sunt, per interpretationem in illis valere, in quibus interpretatis legibus sit locus.

CAP. III.

Hoc ipsum etiam in Armenia ¹⁸ Proconsuli ¹⁹: quoniam prius administrationem eam ordinariam ²⁰ facientes, & nunc nihil ei addentes, in Proconsuli figura mutatus est, nihilominus competens est & illam administrationem appellationem sancipientem & mittement, hic item secundum nostram sacram constitutionem in ordine sacri auditorii eam examinari: præsentem quoque gloriofissimum nostrum *Quæstorem*, & pariter audiente negotium, solo officio ministrante tuo: quoniam & prius hoc solitum erat: nam etiam spectabilis Comes ¹⁷ dominum permixtus est, tamneque pridem multa quædam mobilitas vele ea quae in memoratis continentur legislationibus de filiis qui ante celebrationem dotorum nati sunt, valere etiam in illis qui ante hujusmodi legislationem nati sunt, & maxime eo, quod huius pars in prima & secunda constitutione positiva, ablati sive a nobis in Codicis compositione. Quod abfide arbitrii sunt. Justissime namque & primæ & secundæ hoc subtraximus constitutioni, & tertie non adjectimus. in particularibus namque positis legislationibus necessarium erat forte hanc accipere in prædictis tribus constitutionibus factam a nobis legislationem valere, in quibus etiam expressim primis positis a nobis legi adscriptis: quatenus non multitudine summa in Codice scriberetur. Tertia vero constitutione non adiecta sunt, per interpretationem in illis valere, in quibus interpretatis legibus sit locus.

CAP. IV.

Ut caput ultimum Novell. XII. ad præterita pertinet nonandum judicata aut transacta,

Qvia vero omnino emeruerunt quidam & de sic manifestis se dubitare contendent, vel errantes, hanc adjectimus legem, sancientes in prædictis tribus constitutionibus factam a nobis legislationem valere, in quibus etiam expressim primis positis a nobis legi adscriptis: quatenus non multitudine summa in Codice scriberetur. Tertia vero constitutione non adiecta sunt, per interpretationem in illis valere, in quibus interpretatis legibus sit locus.

CAP. V.

Qvia vero duæ ²¹ fuerunt ministrations ²² pure & Comitis Orientis, & Justinis prima Syriae & civiles quidem huius administrationis appellationes ad tuam referabantur sedem, officio administrante solummodo tuo: comitis autem Orientis, utpote spectabilis, in sacrarum auditiorum figura, ad sedem tuam & gloriofissimi quæstoris veniebat, foliis qui ex sacris sunt scru[n]tum ministrantibus.

CAP. VI.

Sed hoc in hac parte nobis bene se habere visum est, in hac videlicet administratione communis date ministerium, & iis qui ex sacrum epistolaram scru[n]tum fuit, & qui ex officio tuae celitudinis: quod enim prius duorum vicariorum fuit Pontica ²³ & Asia, & omnino innovatum est, & in unius administratione solius provinciæ mutatum (dicitur autem aliud Galatia, aliud autem Phrygiae Pacatianum) veniat quidem tam ad tuam celitudinem, quam ad gloriofissimum quæstorem: solum autem modo ministerium sancipient officium deditus tue.

CAP. VII.

Illud tamen sancimus, ut ex administrationibus nunc a nobis adveniens, & mutantibus antiquum schema, sive hoc ipsum secundum naturam propriæ judicium, vindicante sibi appellationis ministerium: qui vero ex sede tua sunt celitudinis, maxime dicentes se laedi, si mutato scheme, nequam sibi appellationibus ministeriat nisi que a clarissimis provinciarum judicibus venient, ad solum tuum iudicium, sicut prius erat dum in divino quidem ipse audires consistorio, ministeraret vero officium ¹⁵ tuum: sed propter speculum schema in ordine sacri auditorii negotio moto, & pariter

¹ C. de legis. ² Id est: an quod sancitum est. ³ Id est: pertinente etiam ad eas questiones, que nondum decreto judicis vel transactione sunt decisa. ⁴ 1. 10. C. de tempor. appella. que lat. est anno 529. ⁵ 1. 11. C. de natural. lib. lata anno 530. ⁶ Vid. 1. 7. C. de legis. ⁷ Utre que constitutio contra sicut naturam refutatur ad negotia prædicta. ⁸ Non referuntur tamen constitutiones ad ea, que sententia iudicium vel transactio- me jam sunt de causa. ⁹ Nov. 12. in fin. lata anno 535. ¹⁰ Liberis ante doralia instrumenta nascendi beneficium a Principe datum, ad eos, qui jam nati sunt ante doralia instrumenta, ex quo & bono porrigitur. ¹¹ Vis sententia & transactionis haec est, ut nulla receptio non possit tolli. ¹² De his quæ in causis appellationibus apparitum officio fungentur. Index apud Cujacum. De provocacione Prætoris, Paphlagonie ad Honoriados porrecta, & alii provocacionibus in diversis temporibus porrecti. Julianus conf. 25. ¹³ In suis operis Scrimger. ¹⁴ In suis operis Scrimger. ¹⁵ Administrationes.

¹⁶ Ut in Pontica & Asia, que translata est in Galatian & Phrygian & Pacatianam offi-

De nuptiis.

CAP. IX.

In quibus autem commune diximus & tuorum officiorum & sacri scru[n]tum ministrum, similiter commune servamus, sive ex delegatione, sive (secundum quod diligitur est) in iudicio fiat examinatio. ¹ Super illis tamen libetibus quas non spectabiles judices dicantur, sed advocati solum referatur negotium tam ad sedem tuam, quam ad gloriofissimum quæstorem devotissimus libellentibus & ministrantibus eis: quoniam dum nihil omnino super iis innovatum sit, antiquum servamus figuram, sicut etiam in aliis omnibus non innovatis antiqua ministeria manere in semetipsis dispostis, nulla novitate facienda: accedens namque novatio, alter quodammodo oportere fieri etiam ministrantium ostendit figuram.

EPILOGUS.

Tuæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem: tua celitudine omnibus faciat manifesta edictis definitis a te: ut omnes cognoscant quae nobis sunt placita. Dat. 15. Kal. April. C. P. P. C. BELISARII V. C. 535.

TIT. VIII.

DE ARMENIIS.

NOVELLA CONSTIT. XXI.

Imper. Justinian. Augst. Acacio Proconsuli Armenia.

PRAEFATIO.

Armeniorum regionem bene legibus gubernaveri volentes, & nihil ab alia nostra differre republica, & administrationibus eam Romanis ornamenti, prioribus eam liberantes nominibus & figuris ⁴ ut Romanus, in tamen assidue, confusione magis quam legislationis est, sed ex temporibus (nec prædictis) præsentis quartæ decimæ Indictionis tantum & in subsequenti universo tempore successiones maneant similes: ex omni causa que in successioneibus relata est, similiter in mulieribus, similiter in viris de cetero servandis. ⁵ Quod autem prius factum est, omnino manere in priori figura finitus, sive in progenitoribus ⁶, sive in aliis gentibus & omnibus nostris frumentis, & antequam successores eis apud eos delinquerentur, & non secundum barbaricam gentem virorum quidem esse successiones tam parentum quam fratrum & alterius generis, mulierum ⁷ vero nequam ⁸ negre ⁹ fine dote eis ad viros venire, nec enim ¹⁰ a maritis futuri, quod barbaricæ haeretis apud eos servabatur, non ipsi solummodo haeretis sententibus, sed etiam aliis gentibus ita exonorantibus naturam, & foeminae injuriantibus genus, & tamenquam non a Deo factum nec serviat nativitatib[us], sed tanquam vile & exonorandum, & extra omnem competentem honorem.

EPILOGUS.

Tuæ igitur placuerunt nobis, & per hanc sacram declarata sunt legem, tua magnificencia, & qui post eam administrationem suscepit, in perpetuum custodire sentinent. Dat. 15. Kalend. April. post BELISARII V. Consulatum ¹¹.

Sancimus itaque per hanc sacram legem, & apud Armenios hæ ipsa tenera, que & apud nos occasione successione foeminarum, & nullam esse differentiam masculi & foeminae: sed sicut & in nostris legibus diligitur est, secundum quam figuram heredes existant parentum, hoc est, patris & matris, & avi & avie, & adhuc longius, vel eos qui post ipsos sunt, hoc est, filii & filie, & quemadmodum ipsi hereditatem transmittent, ita apud Armenios est, & nihil Armeniorum leges a Romanorum differre. Si enim nostra republie, servanteque ⁹ nobis cum aliis gentibus & omnibus nostris frumentis, nequam sole apud eos foemina nostra repletare repellentur, sed omnibus sub æquitate nostra repletare, quæcumque ex veteribus collegimus & in nostris posuimus Instituti atque Digesti, & quæcumque ex imperiis legislatione tam priorum Imperatorum, quam nostra conscripte sunt.

CAP. II.

Hæc igitur omnia valere per omne tempus sancimus incipientia a principiis presentis quartæ decimæ ¹⁰ Indictionis & hujus secundum quam hanc scripimus legem. Nam & antiquiora perscrutari, & ad superiora tempora ascendere, confusione magis quam legislationis est, sed ex temporibus (nec prædictis) præsentis quartæ decimæ Indictionis tantum & in subsequenti universo tempore successiones maneant similes: ex omni causa que in successioneibus relatia est, similiter in mulieribus, similiter in viris de cetero servandis. ¹¹ Quod autem prius factum est, omnino manere in priori figura finitus, sive in progenitoribus ¹², sive in aliis gentibus & omnibus nostris frumentis, & antequam successores eis apud eos delinquerentur, & non secundum barbaricam gentem virorum quidem esse successiones tam parentum quam fratrum & alterius generis, mulierum ¹³ vero nequam ¹⁴ negre ¹⁵ fine dote eis ad viros venire, nec enim ¹⁶ a maritis futuri, quod barbaricæ ha